

OPPAITA PALOKUNTALAISILLE 6

Varhaisnuorten kouluttajien opas

ISBN 978-951-797-591-9

Toimitus

Eija Holmberg-Lehto

Graafinen toteutus ja taitto

SPEK

Kuvat

Eija Holmberg-Lehto

Jyri Suorsa

Tammisalons VPK varhaisnuoret

SPEK

Shutterstock

Julkaisija

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK

Ratamestarinkatu 11, 00520 Helsinki

Puh. 09 476 112

spekinfo@spek.fi

www.spek.fi

Sisällys

1. Yleistä 6

1.1 Toiminnan tavoitteet	7
1.2 Millaista varhaisnuorisotoiminta on	8
1.3 Miten toimitaan	10
1.4 Organisaatio	11
1.5 Alueellinen ja valtakunnallinen toiminta	12

2. Varhaisnuori 14

2.1 Yleistä varhaisnuorista	15
2.2 Nuoren kehitys ja kasvaminen	17
2.3 Erityisnuoret	20

3. Kouluttaja 23

3.1 Kouluttajan ominaisuudet	24
3.2 Varhaisnuoriso-osaston kouluttajana toimiminen	25
3.3 Kouluttajakoulutus	26
3.4 Verkostoituminen	28

4. Toiminnan suunnittelu 29

4.1 Resurssit	30
4.2 Talous	30
4.3 Vakuutukset	32
4.4 Lainsäädäntö	33

4.5 Tiedottaminen	37
4.6 Jäsenhankinta	38
4.7 Kouluttajat	40
4.8 Varusteet	41
4.9 Kalusto	42

5. Toiminnan aloittaminen **44**

5.1 Opetusmenetelmät	45
5.2 Materiaalit	46
5.3 Koulutuskortti	46
5.4 HAKA-palokuntarekisteri	49
5.5 Harjoitusohjelman laatiminen	50

6. Materiaali **52**

6.1 Vinkkejä toimintaan	53
6.2 Aiheita viikkoharjoituksiin	53
6.3 Tutustumisleikkejä	54
6.4 Palokuntaan liittyviä leikkejä	55
6.5 24 tunnin harjoitus	56

Lähteet **58**

1. Yleistä

- 1.1 Toiminnan tavoitteet
- 1.2 Millaista varhaisnuorisotoiminta on
- 1.3 Miten toimitaan
- 1.4 Organisaatio
- 1.5 Alueellinen ja valtakunnallinen toiminta

1.1 Toiminnan tavoitteet

Palokuntanuorten tavoitteet

Kasvatukselliset

Tukea nuorten kehittymistä itsenäisiksi, itseensä luottaviksi ja yhteistoimintaan pystyviksi.

Koulutukselliset

Valmius toimia itsenäisesti.

Oikein ja turvallisesti kaikissa tilanteissa.

Ihmishengen pelastaminen erityisenä painopisteenä.

Turvallisuusviestinnälliset

Herättää ja edistää myönteistä asennoitumista turvallisuudesta huolehtimiseen ja turvallisuusasioiden edistämiseen.

Varhaisnuorten kouluttajien oppaan tavoitteet

Tavoitteena on, että oppaan luettuaan lukija tietää ja ymmärtää mitä asioita varhaisnuorisio-osaston perustamisessa ja toiminnan toteuttamisessa tulee ottaa huomioon. Tavoitteena on myös herättää jokainen palokuntanuorten koulutukseen osallistuva kouluttaja ajattelemaan, miten varhaisnuorten kanssa ollaan ja toimitaan. Ajattelun kautta toivotaan koulutuksen laadun nousevan ja muodostuvan tasavertaiseksi sekä varhaisnuorten ikäisille sopivaksi.

Oppaan tarkoitus ei ole antaa yhtä ainoaa tapaa toteuttaa varhaisnuorisotoiminta palokunnassa, vaan tuoda esiin vaihtoehtoja ja esimerkkejä toiminnan toteuttamiseen.

1.2 Millaista varhaisnuorisotoiminta on

Varhaisnuorisotoiminta on 7–10-vuotiaille palokuntalaisille tarkoitettua monipuolista, aktiivista, merkityksellistä ja tervehenkistä toimintaa. Toiminnan päämääränä on leikin varjolla kasvattaa turvallisuustietoisia nuoria. Koulutuksen ja toiminnan ajatuksena on, että nuori olisi valppaana ja huomioisi ja minimoisi turvallisuusriskejä arkipäiväisessä toiminnassaan ja jakaisi tietoaan perheelleen ja ystävilleen.

Nuoret odottavat palokuntatoiminnalta uusia ystävyyssuhteita, mielenkiintoista tekemistä sekä mahdollisuutta nähdä ja kokea uusia asioita. Näitä asioita palokunnan varhaisnuorisotoiminnan tulee tarjota nuorelle.

1980-luvun lopulla herättiin siihen, että palokuntien tulisi tarjota koulua aloitteleville nuorille mahdollisuus osallistua myös palokuntatoimintaan. Usein 7-vuotiaana koulua aloiteltaessa aletaan miettiä myös harrastuksia. Palokunnat halusivat olla mukana tarjonnassa. Näin alettiin perustaa osastoja palokuntiin tasaiseen tahtiin. Tietävästi ensimmäinen osasto on perustettu Mäntsälän VPK:aan Uudellemaalle.

Vaihtuvuus on varhaisnuoriso-osastoissa suurta. On hyvä muistaa, että vaikka nuori olisi ollut “vain” kaksi kuukautta palokunnan toiminnassa mukana ja jättäytyisi sitten pois, on palokunta kuitenkin tuona aikana opettanut hänelle jo yleisen hätänumeron ja pariston vaihtamisen palovaroittimeen. Toisin sanoen on saatu taas yksi turvallisuuskoulutettu lisää. Tuohon ikään kuuluu oman osaamisen ja omien rajojen etsiminen.

Vaihtuvuus on varhaisnuoriso-osastoissa suurta. On hyvä muistaa, että vaikka nuori olisi ollut “vain” kaksi kuukautta palokunnan toiminnassa mukana ja jättäytyisi sitten pois, on palokunta kuitenkin tuona aikana opettanut hänelle jo yleisen hätänumeron ja pariston vaihtamisen palovaroittimeen. Toisin sanoen on saatu taas yksi turvallisuuskoulutettu lisää. Tuohon ikään kuuluu oman osaamisen ja omien rajojen etsiminen.

Palokunta harrastuksena on varsin poikkeava harrastus, jos sitä vertaa esim. erilaisiin liikuntamuotoihin. Palokuntanuorisotoiminnan erityispiirre on myös se, että se on harrastajille lähes maksutonta. Siitä ei peritä osallistumismaksua. Leirimaksuihin ja retkille voidaan pyytää vanhemmilta avustusta, mutta erillisiä lukukausimaksuja ei pääsääntöisesti ole.

1.3 Miten toimitaan

Nuoret kokoontuvat viikoittain harjoituksiin, joissa opitaan paitsi palomiestaitoja myös monia yleishyödyllisiä taitoja, kuten alkusammutusta ja ensiapua, unohtamatta peruskansalaistaitoja, ryhmätyöskentelytaitoja, liikennekasvatusta ja uimaopetusta.

Varhaisnuorille järjestetään palokunnissa harjoituksia kerran viikossa yleensä tunti kerrallaan. Koulutusaiheet tulevat pääosin Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön eli SPEKin alkukurssi 1:n ja 2:n materiaalien pohjalta. Toki toiminnansuunnittelussa tarvitaan myös kouluttajien jatkuvaa ideointia. Palokuntatoiminnassa on paljon aiheita joista ammentaa, on vain tärkeää osata soveltaa niitä varhaisnuorten ikäisille.

Viikkoharjoitustoiminnan lisäksi suosittuja toimintamuotoja palokuntanuorisotyössä ovat leirit ja kilpailut. Ne ovat mukavia, ikimuisia, sosiaalisia tapahtumia, joissa näkee myös muita palokuntanuoria niin omalta alueelta kuin koko maasta.

Useissa kilpailuissa on oma ryhmä 7–10-vuotiaille. Kilpailutehtävissä on huomioitu varhaisnuorten ikä ja oppimistaso. Tämän ikäisten nuorten kanssa tärkeintä ei ole voittaminen vaan osallistuminen ja uusien kokemusten hankkiminen.

Leirejä järjestetään toiminta-alueittain, pelastusliitoittain sekä valtakunnan tasolla. Kaikkiin näihin ovat myös varhaisnuoret tervetulleita. Leirijärjestelyt vaativat kouluttajilta hieman aikaa ja vaivaa, mutta antavat sitäkin enemmän. Leirien työstäminen kestää noin vuoden. Tarvitaan paljon eri alojen osaajia, jotta kaikki leirillä tarvittava infra saadaan aikaan.

1.4 Organisaatio

Nuoriso-osastoja on kaiken kaikkiaan noin 445 kappaletta ympäri Suomea. Niissä toimii noin 7 300 nuorta ja 1 800 kouluttajaa (SPEK toimintatilastot 2014). Varhaisnuoriso-osastoja on noin 100. Tilastot päivittyvät vuosittain. Tuoreimmat luvut löytyvät SPEKin verkkosivuilta.

Varhaisnuoret toimivat palokunnassa joko omana osastonaan tai nuoriso-osastossa erillisenä ryhmänä ikäryhmittäin. Varhaisnuoriso-osastoille on olemassa myös omia nimiä, mm. kipinät ja pikku brankkarit.

Silloin kun toimitaan omana osastona, voidaan tarvita palokunnan sääntöihin muutos tai ainakin maininta varhaisnuoriso-osastosta. Tällöin osastolle tehdään toimintasuunnitelma ja laaditaan budjetti.

Osasto myös laatii toimintakertomuksen osaksi palokunnan toimintakertomusta ja sille nimetään omat vastuuhenkilöt.

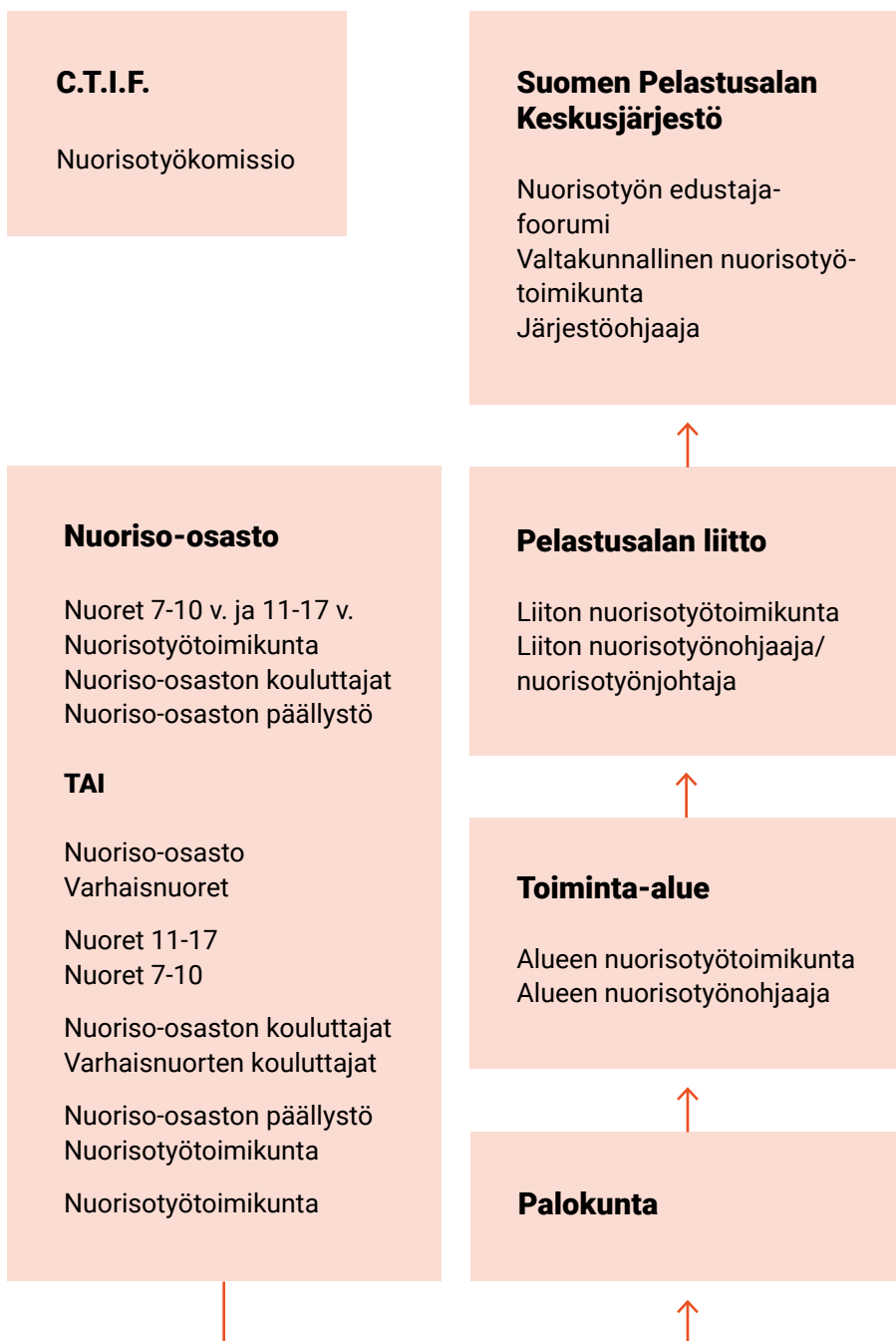
Kun varhaisnuoret ovat osana nuoriso-osastoa, sisällytetään varhaisnuorten kulut osaksi nuoriso-osaston budjettia. Toimintasuunnitelmaan ja toimintakertomukseen tehdään omat osiot ikäryhmittäin. Käytettäessä ikäryhmiä nuoriso-osastoissa, on jako yleensä 7–10-vuotiaat ja 11–17-vuotiaat. Vaikka molemmat ikäryhmät toimisivatkin yhtenäisenä osastona, se ei tarkoita sitä että koko ryhmälle järjestetään yhteiset harjoitukset. Ikäjakauma olisi tällöin liian suuri, jotta toiminta olisi mielekästä kaikille. Jopa tuo 11–17-vuotiaiden ikäjakauma on todella suuri. Tällöin kannattaakin harkita jakoa ryhmiin taitojen ja iän mukaan. Jos kouluttajia riittää, voivat harjoitukset olla samanikäisesti. Yleensä ne kuitenkin ovat eri aikaan ja jopa eri päivinä.

1.5 Alueellinen ja valtakunnallinen toiminta

Pelastusliittojen nuorisotyötoimikuntiin on useilla alueilla perustettu paikka myös varhaisnuorten toiminnan vetäjille. Heidän tehtävänä on tuoda varhaisnuoret ja heidän asiansa mukaan liiton nuorisotoimintaan. Useissa liitoissa varhaisnuorille on omia tapahtumia, jotka on tarkoitettu vain heille. Näin voidaan mennä täysin heidän ehdoillaan eikä tarvitse miettiä onko toiminta liian lapsellista esim. 15–17-vuotiaalle. On kuitenkin hyvä järjestää myös sellaisia tapahtumia, joissa on mukana kaikki liiton alueen nuoret. On tärkeää, että varhaisnuoret tapaavat myös muita nuoria. Tämä auttaa hahmottamaan kokonaisuutta sekä sitä, miten paljon harrastajia on.

Valtakunnallisesti Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö ry (SPEK) järjestää pääasiassa kurssinjohtaja- sekä kouluttajakoulutusta. Varhaisnuorilla on mahdollisuus osallistua joihinkin nuorten tapahtumiin, mm. leireille ja palokuntanuorten kalustonkäsittelyn suomenmestaruuskilpailuun eli kilpailuun Veikon Maljasta.

Organisaatiokaavio

2. Varhaisnuori

2.1 Yleistä varhaisnuorista

2.2 Nuoren kehitys ja kasvaminen

2.3 Erityisnuoret

2.1 Yleistä varhaisnuorista

Varhaisnuoren ikämääritelmiä on useita erilaisia. Palokuntamaailmassa puhutaan 7–10-vuotiaista varhaisnuorina. Ikäjakauma tulee Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön laatimasta koulutusjärjestelmästä. Siinä on määritetty, että Alkukurssin 1:n suorittavat 7–8-vuotiaat ja Alkukurssin 2:n 9–10-vuotiaat.

Vapaaehtoisen palokuntanuorisotyön koulutusjärjestelmä

Nuoriso-osaston kouluttaja/koulutusvastaava/johtaja

Toteutus SPEK

Nais- ja nuorisotyön kevät- ja syysseminaarit

Toteutus liitto/alueyksikkö

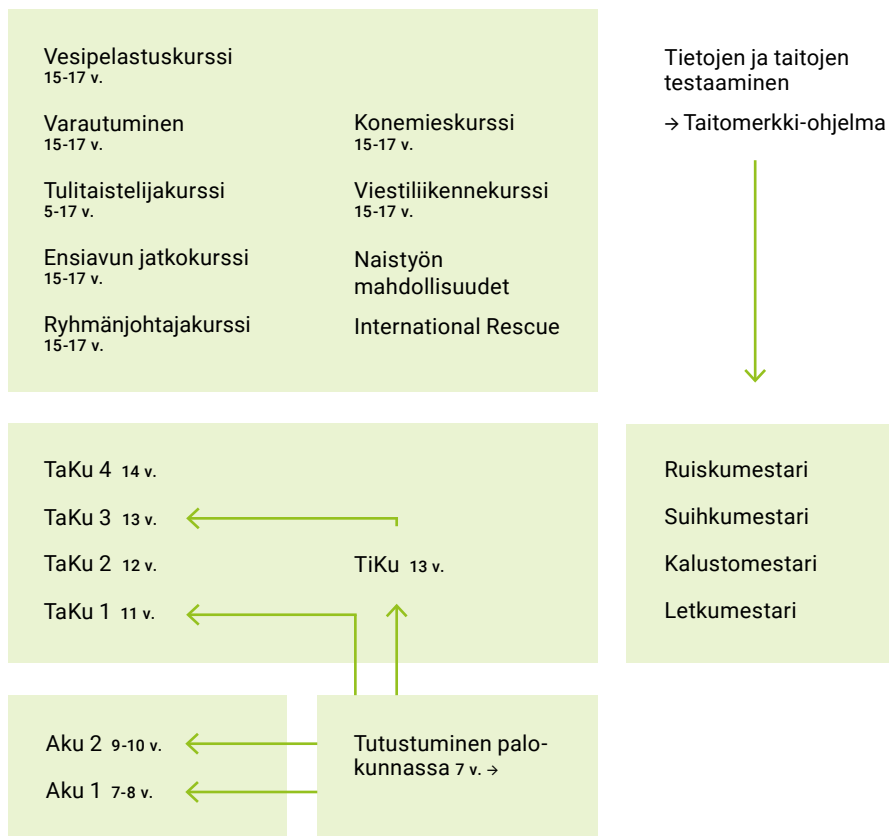
Nuoriso-osaston kouluttajakurssi, nok

Nuoriso-osaston johtajakurssi, noj

Palokuntanuoret

Toteutus pelastusliitot/leirit

Palokuntanuorten leirikurssit

Toteutus palokunnat (esim. viikkoharjoitukset)

Nuorisomerkkikurssit (2007)

2.2 Nuoren kehitys ja kasvaminen

Ensimmäisellä ja toisella luokalla oleva lapsi on usein seesteinen, sopeutuva, yhteistyökykyinen, innokas ja nopea oppimaan uutta. Hän voi kuitenkin olla ajoittain vanhempaan takertuva, uhmakas ja tarvitta vanhemman erityistä huomiota ja tukea uusissa haasteissa. Välillä lapsi haluaa olla iso ja itsenäinen, välillä taas käpertyä vanhemman syliin.

Jokainen lapsi kehittyy omaan, yksilölliseen tahtiinsa, joten alla mainitut iät ja kehitysvaiheet ovat suuntaa-antavia.

- Koulun alkaminen on uusi ja iso asia lapselle ja koko perheelle
- Lapsi on innostunut tekemään sopivan kokoisia tehtäviä ja askareita itsenäisesti ja viemään ne loppuun. Hänelle on tärkeää saada kiitosta ja onnistumisen kokemuksia.
- Kaverit merkitsevät entistä enemmän. Erilaiset leikit ja pelit sekä tavaroiden vaihto ovat mieluisia.
- Tytöt ja pojat ovat vielä kavereita keskenään. Ensimmäisten kouluvuosien aikana tyttöjen ja poikien väliset kaverisuhteet usein vaihtuvat oman sukupuolen kavereihin.
- Ryhmään kuulumisella, hyväksytyksi tulemisella ja kavereiden mielipiteillä on suuri merkitys.
- Kouluttaja on tärkeä auktoriteetti, jopa ihailun kohde.

Ajattelu

- Lapsen tunteet saattavat ailahtella ja niitä voi olla vaikea hallita.
- Sääntöleikit ja säännöistä neuvottelu ja sopiminen ovat tärkeitä. Pelissä häviäminen voi vielä olla vaikeaa. Nuori pohtii erilaisia sääntöjä ja hänellä on melko hyvä kuva oikean ja väärän erosta.
- Nuori pystyy parhaiten ajattelemaan asioita, joita voi itse nähdä, tuntea tai käsitellä. Ajattelu on vielä konkreettista.

- Ajantaju laajenee. Nuori pystyy jo paremmin hahmottamaan, mikä on mahdollista ja mikä ei. Mielikuvitus ja uskomukset voivat kuitenkin sekoittaa yhä tosiasioihin.

Motoriset taidot

- Nuori on liikunnallisesti taitava ja aktiivinen. Tässä iässä ollaan usein huimapäisiä ja uhkarohkeita.
- Sorminäppäryys kehittyy ja antaa valmiuksia piirtämiseen, kirjoittamiseen, askarteluun tai soittimen soittamiseen.

7–9-vuotias

- 7-9 vuoden iässä kehittyy lapsen hienomotoriikka ja käden ja silmän yhteistyötä vaativat taidot, esim. kynäote, piirtäminen ja askartelu. Lapsen ajattelussa tapahtuu laadullinen muutos: lapsen on esim. aiempaa helpompaa luokitella esineitä ja yhdistellä asioita sekä ymmärtää syy-seuraussuhteita. Tämä antaa pohjaa ymmärtää paremmin erilaisia sosiaalisia tilanteita ja sitä, miten sosiaaliset suhteet toimivat.
- Kun lapsi ymmärtää syy-seuraussuhteita, hän ei enää toimi ja ajattele samalla tavoin tässä ja nyt, kuten pienempi lapsi. Lapselle voi tulla uudenlainen kokemus siitä, että aika kuluu nopeasti.
- Lapsen varttuessa jo olemassa olevien systeemien monimutkaisuus aivoissa kasvaa ja asettuu taas aina jossain vaiheessa uuteen tasapainoon. Usein tietyn uuden kehitysvaiheen alussa ajattelu on hyvin yksinkertaistavaa. Asiat ovat joko niin tai näin, ei mitään siltä väliltä. Kouluiän alussa tämä näkyy siten, että lapsen moraalinen ajattelu on melko ehdotonta: opettaja on kaiken tietävä auktoriteetti, tiettyjä sääntöjä on noudatettava.

10–12-vuotias

- 10–12 vuoden iässä lapsella kehittyy erityisesti kyky loogiseen ajatteluun ja suunnitteluun sekä muistamiseen. Lapsi ymmärtää, että asiat ovat suhteellisia: joskus on parempi käyttää väritettyä totuutta kuin olla aivan rehellinen. Jos esim. ystävä kysyy mielipidettä uudesta omituisesta koululaukustaan, alle 10-vuotias tyypillisesti vastaa rehellisesti: ”Toi on kauhee!”. Yli 10-vuotias taas saattaa värittää viestiään, ettei pahoittaisi ystävän mieltä: ”On toi ihan kiva.”
- 10–12 vuoden iässä lapsella kehittyy erityisesti kyky loogiseen ajatteluun ja suunnitteluun sekä muistamiseen. Lapsi ymmärtää, että asiat ovat suhteellisia: joskus on parempi käyttää väritettyä totuutta kuin olla aivan rehellinen. Jos esim. ystävä kysyy mielipidettä uudesta omituisesta koululaukustaan, alle 10-vuotias tyypillisesti vastaa rehellisesti: ”Toi on kauhee!”. Yli 10-vuotias taas saattaa värittää viestiään, ettei pahoittaisi ystävän mieltä: ”On toi ihan kiva.”

2.3 Erityisnuoret

On tärkeää muistaa, että palokuntaharrastuksen pariin ovat kaikki tervetulleita. Palokunnasta ei käännytetä ketään pois nuoreen liittyvän erityistarpeen takia. Toki on mietittävä osaston resursseja ja sitä, että muiden nuorten toiminta häiriintyisi mahdollisimman vähän, kun joukossa on nuoria joilla on erityistarpeita ja on odotettavissa, että tämän vuoksi hän saattaa tarvita enemmän ohjaajan apua kuin muut.

Nykypäivänä nuorilla on olemassa paljon erityistarpeita. Varmaan niitä on aina ollut, mutta nykyään ne pystytään paremmin tunnistamaan. Asiasta on paljon tietoa ja siihen on kiinnitetty huomioita jo heti neuvoloissa kuin sitten myöhemmin kouluissakin. On olemassa

erilaisia yhteisöjä ja liittoja, mm. ADHD-perheille, jotka tukevat ja antavat tietoa. Kun ryhmään tulee erityisnuoria, on hyvä hankkia kouluttajille lisätietoa aiheesta.

Oppimisvaikeus

Nuorilla oleva, erityishuomiota vaativa ominaisuus on esim. oppimisvaikeus. Oppimisvaikeuksien ilmenemismuodot voivat vaihdella iän ja oppimishaasteiden mukaan. Oppimisvaikeudet ovat perinnöllisiä. Erityisiä oppimisvaikeuksia ovat esimerkiksi lukivaikeus (lukihäiriö), matematiikan vaikeus tai kielellinen vaikeus. Oppimisvaikeus voi koskettaa vain yhtä oppimisen aluetta tai useita. Usein samalla henkilöllä voi esiintyä monenlaisia oppimisen erityisvaikeuksia samanaikaisesti. Lukivaikeutta arvioidaan olevan 3 – 10 prosentilla suomalaisista

Tällainen nuori osaa toimia oikein käytännössä, mutta jos eteen tulee kirjallinen tehtävä, voi se osoittautua todella haastavaksi. Tällaisessa tilanteessa kouluttajan tulee auttaa ja pitää kirjallinen tehtävä suullisesti. Lisätietoa mm. oppimisvaikeus.fi-sivuilta.

Tarkkaavaisuushäiriö

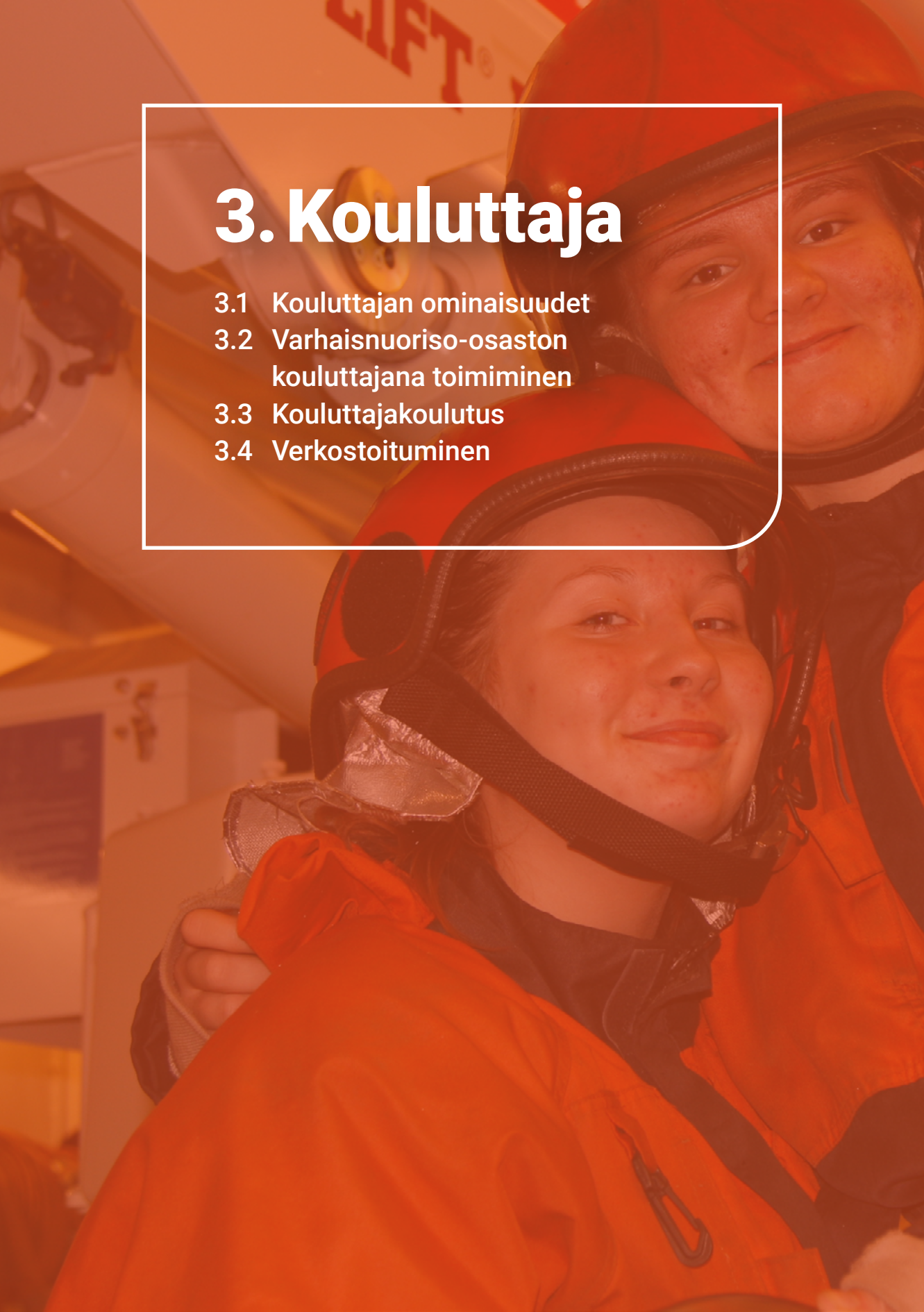
Adhd on yleisesti erittäin tunnettu ja sitä esiintyy paljon. Adhd on aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö, josta käytetään myös nimitystä tarkkaavuus- ja yliaktiivisuushäiriö. Ryhmän kannalta tällaiset nuoret ovat haastavia, koska pahimmillaan he voivat saada koko ryhmän dynamiikan sekaisin. Yleensä tilanteista kuitenkin selvitään rauhoittelemalla ja juttelemalla.

Syrjäytyminen

Nykypäivänä puhutaan paljon syrjäytyneistä nuorista. Yksi yleisimmistä syrjäytymiseen johtaneista tekijöistä on mm. se, että nuorella ei ole ystäviä. Tällöin nuori masentuu helposti, käpertyy itseensä ja jää helposti kotiin. Myös heikko koulumenestys, kiusaaminen koulussa tai internetin sosiaalisessa mediassa, maahanmuuttajatausta sekä kiel- ja kulttuuriongelmat voivat johtaa syrjäytymiseen.

Palokuntanuorisotoiminta on lähtenyt varsinkin tähän haasteeseen vastaamaan Yli Hyvä Juttu -nimisellä toimintamallilla. Yli Hyvä Juttu -toimintamallin ydinajatuksena Palokuntanuorisotoiminta on lähtenyt varsinkin tähän haasteeseen vastaamaan Yli Hyvä Juttu -nimisellä toimintamallilla. Yli Hyvä Juttu -toimintamallin ydinajatuksena on, että nuoriso- ja sosiaalitoimen työntekijät tarjoavat aktiivisesti sopimuspalokuntatoimintaa nuorille, joilta puuttuu mielekästä tekemistä.

Yli Hyvä Juttu -toimintamallia hallinnoi Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Toiminta on syrjäytymisen ehkäisemiseen liittyvää kasvatustyötä lasten ja nuorten parissa. Toimintamallia edistetään yhdessä Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön ja alueellisten pelastusliittojen kanssa. Palosuoja- ja sisäasiainministeriö tukevat Yli Hyvä Juttu -toimintamallia.

3. Kouluttaja

- 3.1 Kouluttajan ominaisuudet
- 3.2 Varhaisnuoriso-osaston kouluttajana toimiminen
- 3.3 Kouluttajakoulutus
- 3.4 Verkostoituminen

3.1 Kouluttajan ominaisuudet

Kouluttaja ei ole koskaan valmis. Kouluttajan kasvu ja kehittyminen kulkee yhdessä nuorten kasvun ja kehityksen kanssa. Itseluottamus kasvaa, kun kouluttaja oppii tuntemaan itsensä myös kouluttajan roolissa. Jokaisella kouluttajalla on omat vahvuudet ja heikkoudet, jotka tulee ottaa huomioon harjoituksia suunniteltaessa. Kaikkien ei tarvitse osata kaikkea.

Kouluttajan on osattava kantaa vastuuta. He myös toimivat roolimallina nuorille. Tämä tulee ottaa huomioon puheissa, käyttäytymisessä ja myös pukeutumisessa. Silloin kun ollaan kouluttajan roolissa palokunnalla, pukeudutaan palokunta-asuun, ei käydä nurkan takana tupakalla, kiroilla eikä kertoa suureen ääneen edellisen illan touhuista.

Hyvä kouluttaja tuntee ryhmänsä. Hänellä on taito kohdata erilaisia ihmisiä. Henkilötietojen on oltava ajan tasalla HAKA-palokuntarekisterissä, jotta kouluttajat voivat ennalta tutustua nuoriin. On huomioitava nuorten mahdolliset erityistarpeet; jokainen nuori on yksilö, vaikka ryhmässä toimitaankin. On hyvä tuntea vanhemmat ja hieman kotiolojakin. Tällöin vältetään mahdollisilta ikäviltä – jopa noloilta tilanteilta.

Hyvä kouluttaja tuntee ryhmänsä. Hänellä on taito kohdata erilaisia ihmisiä. Henkilötietojen on oltava ajan tasalla HAKA-palokuntarekisterissä, jotta kouluttajat voivat ennalta tutustua nuoriin. On huomioitava nuorten mahdolliset erityistarpeet; jokainen nuori on yksilö, vaikka ryhmässä toimitaankin. On hyvä tuntea vanhemmat ja hieman kotiolojakin. Tällöin vältetään mahdollisilta ikäviltä – jopa noloilta tilanteilta.

3.2 Varhaisnuoriso-osaston kouluttajana toimiminen

On kaksi tapaa kouluttaa: keskustelu ja toiminta. Varhaisnuorten kanssa paras tapa on ehdottomasti toiminta. Tämän ikäinen nuori oppii parhaiten itse tekemällä. Penkissä istuminen tai kirjoittaminen ilta-aikaan koulupäivän päätteeksi ei ole kovinkaan mielekäästä nuorelle. Toki voi olla aiheita, joissa esim. 15 minuutin video on tarpeen katsoa ennen itse toimintaa. Harjoitukset voi aloittaa vaikka yhteisellä leikillä, jolla saadaan porukka rauhoittumaan itse aihetta varten.

Liian tosissaan ei kannata lähteä varhaisnuorten kanssa toimimaan. Pitää muistaa, että he ovat kuitenkin vain lapsia. Pieni pilke silmäkulmassa auttaa aina. Rutiinit ovat tärkeitä tämän ikäiselle nuorelle.

On hyvä pyrkiä aloittamaan ja lopettamaan harjoitusilta aina samalla tavalla. Varusteiden tulisi löytyä aina samasta paikasta.

Koulutuksessa käytettävien keinojen tulee olla monipuolisia. Kouluttajien on otettava huomioon nuorten lähtötaso, kuten se, osaavatko he lukea. Jos eivät, sellaista harjoitusta ei kannata järjestää, jossa tarvitaan lukutaitoa. Tällöin voidaan käyttää puuhavihkoja, videoita, internetiä, tekemistä itse, ryhmätyöskentelyä, jne. Kouluttajalta varhaisnuorten harjoitusten suunnittelu vaatii paljon mielikuvitusta; hänen tulee osata mukautua.

Koulutuksessa käytettävien keinojen tulee olla monipuolisia. Kouluttajien on otettava huomioon nuorten lähtötaso, kuten se, osaavatko he lukea. Jos eivät, sellaista harjoitusta ei kannata järjestää, jossa tarvitaan lukutaitoa. Tällöin voidaan käyttää puuhavihkoja, videoita, internetiä, tekemistä itse, ryhmätyöskentelyä, jne. Kouluttajalta varhaisnuorten harjoitusten suunnittelu vaatii paljon mielikuvitusta; hänen tulee osata mukautua.

Kouluttajan on hyvä muistaa, että joskus asiat eivät mene suunnitelmien mukaan. Silloin ei auta hermostua, eiväthän nuoret tiedä miten harjoituksen kulku oli suunniteltu. Sitten vain suunnitelma B käyttöön, ja jos sitä ei ole, sitten improvisoidaan.

3.3 Kouluttajakoulutus

Varhaisnuorten ohjaajakoulutusta järjestävät alueelliset pelastusliitot sekä SPEK. Tämän materiaalin avulla kouluttajakoulutusta voidaan järjestää myös omissa palokunnissa. Hyvä pohja koulutukselle on palokuntanuorten kouluttajakurssi, josta saa perusvalmiudet kouluttamiseen.

Palokunnassa kannattaa järjestää myös sisäistä koulutusta. Aiheena voi olla vaikkapa erityisnuoret ja palokunta-aiheiden opettaminen heille. Myös kouluttajien palautekeskustelut keskenään toimivat hyvin myös koulutuksena.

3.4 Verkostoituminen

Verkostoitumisen voi aloittaa ihan jo naapuripalokunnasta, mikäli heilläkin on varhaisnuoria. Verkostoituminen on tärkeää niin kouluttajien kuin nuortenkin kannalta. Kouluttaja saa tukea toimintaan, ideoita, näkee erilaisia toimintatapoja ja saa uusia ystäviä. Nuorten on tärkeä nähdä, että toimintaa ja saman ikäisiä harrastajia on muuallakin.

Usealla liitolla on nykyään varhaisnuorten edustaja nuorisotyötoimikunnassa. Mikäli ei ole, sellaista kannattaa ehdottaa. Näin saadaan myös varhaisnuorten ääni kuuluviin ja saadaan tapahtumista sellaisia, joihin myös varhaisnuoret voivat osallistua.

Alueen varhaisnuorten kouluttajat voivat perustaa myös vaikkapa Facebook-ryhmän, jossa on helppo jakaa ajatuksia, kertoa hyvästä retkikohteesta tai vaikka kysyä neuvoa harjoituksissa eteen tulleeseen yllättävään tilanteeseen.

Varhaiskasvatusta harrastetaan myös muissa järjestöissä kuin palokunnissa. Ehdottomasti kannattaa olla yhteydessä ja tutustua erilaisiin toimijoihin ja sitä kautta saada ideoita omaan toimintaan.

Varhaiskasvatusta harrastetaan myös muissa järjestöissä kuin palokunnissa. Ehdottomasti kannattaa olla yhteydessä ja tutustua erilaisiin toimijoihin ja sitä kautta saada ideoita omaan toimintaan.

4. Toiminnan suunnittelu

- 4.1 Resurssit
- 4.2 Talous
- 4.3 Vakuutukset
- 4.4 Lainsäädäntö
- 4.5 Tiedottaminen
- 4.6 Jäsenhankinta
- 4.7 Kouluttajat
- 4.8 Varusteet
- 4.9 Kalusto

4.1 Resurssit

Alettaessa suunnitella varhaisnuoriso-osaston perustamista, on ensimmäisenä mietittävä palokunnan resursseja. Tärkeimpänä ovat kouluttajaresurssit eli onko tarpeeksi kouluttajia.

Alkuun tulee myös kuluja jonkin verran. Varhaisnuoret tarvitsevat oikean kokoiset ja asianmukaiset varusteet sekä koulutusmateriaalia.

Kalusto on pääosin palokunnan omaa kalustoa, mutta varhaisnuorille pitää olla myös pelejä, leikkejä ja puuhavihkoja yms., joilla toimintaa voidaan elävöittää.

4.2 Talous

Toiminnan aloittamista mietittäessä täytyy pohtia palokunnan taloudellisia resursseja. Aloituskustannuksista varusteiden hankinta on suurin menoerä. Tämän jälkeen vuositasolla tulee varata rahaa mm. retkiin, palkintoihin, leireihin, kausien päätöksiin, varusteiden huoltoihin sekä mahdollisesti uusiin hanskoihin ja kouluttajakoulutukseen. Varhaisnuorten budjetti on yleensä sulautettu nuoriso-osaston budjettiin. On tärkeää, että toiminnalle varataan omaa rahaa.

Palokunta voi hakea avustuksia mm. kaupungin nuorisoasiainkeskukselta ja kulttuuritoimesta niin toiminnan aloittamiseen kuin myös sen pyörittämiseen.

Erilaiset varainkeruut ovat hyvä tapa kerätä rahaa. Palokunnat järjestävät vuosittain mm. Päivä Paloasemalla -tapahtuman, jossa voi olla myynnissä makkaraa varhaisnuoriso-osaston perustamista varten. Lisäksi palokunnalla voi järjestää kirpputorin, arpajaiset, myyjäiset, pullojen keräystä yms.

Erilaiset varainkeruut ovat hyvä tapa kerätä rahaa. Palokunnat järjestävät vuosittain mm. Päivä Paloasemalla -tapahtuman, jossa voi olla myynnissä makkaraa varhaisnuoriso-osaston perustamista varten.

Lisäksi palokunnalla voi järjestää kirpputorin, arpajaiset, myyjäiset, pullojen keräystä yms.

Paikalliset seurat ja yritykset lähtevät usein mielellään tukemaan uutta aloittelevaa nuorisotoimintaa, johon heidän omien jäsentensä ja työntekijöidensä lapsia voi myös tulla mukaan.

Talousarviomalli

Toiminto	Euroa	Selite
Toimintakulut		
Kesäleirin leirimaksut à 65€	650	8 nuorta ja 2 ohjaajaa
Viikonloppuretki palokunnan oma	500	Paikka, majoitus, ruokailut ja kuljetukset
Virkistystoiminta	100	Kevät- ja syyskauden päätöstilaisuudet
Joulujuhlat	100	Tarjoilut
Vierailukäynti	100	Sisäänpääsymaksut
Kouluttajan koulutus		
Virkistystoiminta	50	Saunailta
Koulutus	200	Kurssit ja seminaarit
Muut kulut		
Kypärät	360	20€ x 18 kpl
T-paidat	200	9€ x 22 kpl
Palkinnot	50	Pikkujoulupalkinnot
Merkit	50	Taitomerkit, harrastusmerkit
Rekrytointikulut	100	Esitteiden painatus
Sisäinen tiedottaminen	0	
Yhteensä	2460	

4.3 Vakuutukset

Nuoriso-osastoilla on yleensä ryhmätapaturmavakuutus. Nyt, kun mukaan tulevat varhaisnuoret, pitää todennäköisesti ainakin harrastajamäärän lisäyksestä ilmoittaa vakuutusyhtiöön. Vakuutus korvaa tapaturmaisesti aiheutuneet vahingot, kuten äkillisen ruumiinvamman, joka sattuu vakuutetun tahtomatta.

Kannattaa myös miettiä mitä muita vakuutuksia olisi hyvä olla. Esimerkiksi irtain omaisuus, kuten teltat ja kokoontumistilojen kalustot, tulisi vakuuttaa ainakin palo- ja murtovakuutuksella. Se korvaa mahdollisen vahingon, vaikka kyse ei olisikaan osastojen omasta omaisuudesta. Myös nuorten kotivakuutukset voivat joissain tapauksissa korvata harrastuksissa ja vapaa-aikana aiheutuneita omaisuusvahinkoja, kuten kokoushuoneen lasin rikkoutumisen.

Kolmas vakuutusmuoto, jota osastojen on syytä harkita, on vastuuvakuutus. Se korvaa mahdolliset vahingot suhteessa kolmanteen osapuoleen esimerkiksi silloin, kun jonkun ulkopuolisen auto vaurioituu palokuntanuorten harjoituksissa. Vastuuvakuutus sisältää yleensä myös oikeusturvavakuutuksen niiltä osin, kun joudutaan määrittelemään, onko osasto korvausvelvollinen vai ei.

Kolmas vakuutusmuoto, jota osastojen on syytä harkita, on vastuuvakuutus. Se korvaa mahdolliset vahingot suhteessa kolmanteen osapuoleen esimerkiksi silloin, kun jonkun ulkopuolisen auto vaurioituu palokuntanuorten harjoituksissa. Vastuuvakuutus sisältää yleensä myös oikeusturvavakuutuksen niiltä osin, kun joudutaan määrittelemään, onko osasto korvausvelvollinen vai ei.

4.4 Lainsäädäntö

Nuoriso- ja palokunnan toimintaa säätelee mm. pelastuslaki, nuorisolaki sekä yhdistyslaki. Seuraavaksi keskeisiä palokuntanuorisotyöhön liittyviä lakiasioita.

Nuorisolaki

Nuorisolain (72/2006) tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsetunnetun kehittämistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Tavoitteen toteuttamisen lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu,

yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus ja kansainvälisyys, terveet elämäntavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen.

Opetusministeriöllä on vastuu nuorisotyön ja -politiikan yleisestä kehittämisestä. Valtioneuvosto hyväksyy joka neljäs vuosi nuorisopolitiikan kehittämisohjelman. Kehittämisohjelma sisältää valtakunnalliset nuorisopolitiikan tavoitteet ja suuntaviivat läänien ja kuntien nuorisopoliittiselle ohjelmatyölle. Nuorisotyön ja -politiikan asiantuntijaelimenä on valtion nuorisoasiain neuvottelukunta, jonka asettaa valtioneuvosto.

Opetusministeriöllä on vastuu nuorisotyön ja -politiikan yleisestä kehittämisestä. Valtioneuvosto hyväksyy joka neljäs vuosi nuorisopolitiikan kehittämisohjelman. Kehittämisohjelma sisältää valtakunnalliset nuorisopolitiikan tavoitteet ja suuntaviivat läänien ja kuntien nuorisopoliittiselle ohjelmatyölle. Nuorisotyön ja -politiikan asiantuntijaelimenä on valtion nuorisoasiain neuvottelukunta, jonka asettaa valtioneuvosto.

Lain mukaan nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Nuorisotyön toteuttamisesta vastaavat kunnat, nuorisoyhdistykset (esimerkiksi vapaapalokunnat) ja muut nuorisotyötä tekevät järjestöt.

Kannattaa huomioda, että nuorisolain määritelmän mukaisesti nuorilla tarkoitetaan alle 29-vuotiaita ja joihinkin nuorisotyön avustuksiin saatetaan kysyä koko yhdistyksen nuoria jäseniä – siis kaikkia alle 29-vuotiaita.

Huomioikaa, että uusi nuorisolaki tulee voimaan vuoden 2016 aikana.

Laki nuorten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseksi

Toukokuussa 2014 tuli voimaan laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä (148/2014). Laki koskee lasten parissa tehtävää vapaaehtoistyötä. Se antaa toiminnan järjestäjälle, kuten yhdistykselle, mahdollisuuden tietyin edellytyksin selvittää vapaaehtoisen rikostausta.

Lain tarkoituksena on turvata lapsen henkilökohtaista koskemattomuutta ja edistää lapsen ihmis- ja perusoikeuksien toteutumista, ja samanaikaisesti kunnioittaa vapaaehtoisen yksityisyyden suojaa sekä luoda oikeasuhteinen ja tarkoituksenmukainen menettely sekä järjestöjen että viranomaisten kannalta.

Muutamia huomioitavia kohtia lakia koskien

- Rikostaustaotteen hakeminen on mahdollisuus, ei velvoite.
- Otetta hakee toiminnan järjestäjä, ei vapaaehtoinen itse; hakemisen organisointi toimeksiannon perusteella.
- Toiminnanjärjestäjä voi saada vapaaehtoista koskevan rikosrekisteriotteen vain, jos vapaaehtoinen on antanut kirjallisen suostumuksensa otteen hakemiseen.
- Toiminnan järjestäjän tulee lapsen edun nimissä arvioida, mitkä vapaaehtoistehtävät ovat sellaisia, joihin valittavan henkilön rikostausta on syytä selvittää. Kysymys on nimenomaan tietyn tyyppisestä tehtävästä, ei siitä kuka henkilö tehtävää hoitaa. Kriteerejä arvioitaessa on pyrittävä objektiivisuuteen.
- Toiminnan järjestäjällä tulee olla käytössään oman hallituksensa tai muun päättäntävallan omaavan toimielimensä hyväksymä ohje tai suunnitelma, jolla turvataan alaikäisten koskemattomuus.
- Rikosrekisteriote voidaan pyytää vain niistä vapaaehtoisista, jotka ovat tulleet mukaan toimintaan 1.5.2014 tai tämän jälkeen tai joiden tehtävänkuva 1.5.2014 jälkeen muuttuu sellaiseksi, että otteen pyytäminen on lain mukaista.
- Rikosrekisteriotteen vastaanottaa ja tarkistaa toiminnan järjestäjän puolesta sellainen henkilö, joka on päättämässä siitä, annetaanko vapaaehtoiselle kysymyksessä oleva tehtävä vai ei. Otteelta ilmeneviä tietoja ei saa ilmaista kenellekään muulle, ei toiminnan järjestäjän toiminnassa mukana olevalle eikä ulkopuoliselle. Henkilöllä on vaitiolovelvollisuus.
- Ohjeistus asiaan löytyy mm. SPEKin palokuntanuorten materiaalia-sivulta.

Valokuvaaminen ja kuvien julkaiseminen

- Valokuvat rinnastetaan henkilötietolaissa henkilötietoihin, ja kun alaikäisestä otettuja kuvia julkaistaan netissä, sanomalehdissä tai muissa julkaisuissa jotka kuka tahansa voi nähdä, tarvitaan julkaisemiseen vanhempien lupa. Julkisella paikalla valokuvia saa ottaa ihmisistä ilman lupaa, ja mm. koulu/nuorisotila on julkinen paikka – joskin sananvapauden rajoittaminen on mahdollista, jos sillä suojataan muita perusoikeuksia, kuten yksityisyydensuojaa.
- Yksinkertainen perussääntö on kysyä aina lupa kuvattavalta sekä kuvaamiseen että julkaisemiseen. Ketään ei pidä kuvata vasten hänen tahtoaan, paitsi poikkeuksena julkisuuden henkilöt, jotka suorittavat julkista tehtävää (esim. poliitikot).

- Valokuvan ottaminen uutismediaan on eri asia kuin kuvaaminen esimerkiksi nuorisopalvelujen markkinointimateriaaliin. Valokuvassa selkeästi tunnistettavan henkilön kuvaa ei saa käyttää ilman hänen suostumustaan mainos- tai markkinointitarkoituksessa. Alaikäisen ollessa kyseessä vaaditaan lisäksi vanhempien lupa.
- Otetun kuvan tekijänoikeus kuuluu sille, joka on ottanut kuvan. Kuvaaja päättää, mitä kuvalla saa tehdä: missä sen saa julkaista, saako sitä muokata ilman lupaa jne.

4.5 Tiedottaminen

Varhaisnuorisotoimintaa aloitettaessa kannattaa siitä kertoa paikallislehdissä, tapahtumissa, yms. Lisäksi kannattaa laittaa mainoksia lehtiin ja jakaa esitteitä. SPEKin HAKA-palokuntarekisterin extrassa on juuri siihen tarkoitukseen valmiita esitteitä, julisteita yms., joihin voidaan itse lisätä oman palokunnan tiedot. Ko. materiaalit voi tulostaa tai lähettää HAKAExtrasta suoraan painoon.

Internetsivut ja sosiaalinen media toimivat myös hyvinä tiedotuskanavina. Ne tulee kuitenkin pitää ajan tasalla ja päivittää mahdollisimman usein.

Esitteistä kannattaa tehdä sellaisia, että ne sopivat myös seuraavaan markkinointikampanjaan eivätkä vanhene heti.

4.6 Jäsenhankinta

On monia tapoja saada nuoria mukaan toimintaan:

Koulut

- Syksyisin lukuvuoden alussa kannattaa käydä kouluilla kertomassa palokuntaharrastuksesta.
- Se ei vaadi kuin soiton lähikoulun rehtorille siitä, että palokunta voisi tulla kertomaan harrastusmahdollisuudesta – ja varmasti onnistuu. Lisäksi palokunta voi pitää 10 minuutin esitelmän asianmukaisessa varustuksessa tai ajaa välitunnilla paloauton kanssa pihaan ja vaikkapa näyttää hieman suihkuttelua samalla.
- Koulujen ilmoitustauluille kannattaa viedä koulujen ilmoitustauluille, joissa kerrotaan esim. harjoitusajankohdat, lisätietojen antajan yhteystiedot sekä kuinka käytännössä mukaan pääsee.

Tapahtumat, kalustoesittelyt, avoimien ovien päivät

- Paras tapa hankkia uusia jäseniä on suora kontakti: palokunnat voivat olla mukana kylätapahtumissa, järjestää Päivä Paloasemalla -tapahtuman tms. Kaikkiin tapahtumiin kannattaa laittaa esitteitä jakoon ja tehdä pieniä toimintänäytöksiä sekä alkusammutusharjoittelua. Taatusti toimii.

Lehtimainonta

- Paikallislehteen kannattaa laittaa juttuvinkki, että varhaisnuorisotoimintaa ollaan aloittamassa palokunnassa. Se herättää varmasti kiinnostusta, jolloin tulee myös varautua siihen, että tulijoita on – mahdollisesti paljonkin.

Mainosten jakaminen ilmoitustauluille ja postilaatikoihin

- Kivat, toimintaa kuvaavat julisteet koulujen ja kauppojen ilmoitustauluille hyvissä ajoin ennen H-hetkeä toimivat hyvin.

Sosiaalinen media, internet

- Nykynuoriso viettää aikaansa todella paljon internetissä ja sosiaalisessa mediassa. 7–9-vuotiaat eivät välttämättä vielä Facebookissa tai vastaavassa, mutta internetissä kuitenkin. Mainos ja vaikka videoklippi palokunnan koti- ja/tai Facebook-sivuilla toiminnallisesta harjoituksesta herättää varmasti kiinnostusta. Lasten vanhemmat ovat Facebookissa, joten palokunnan Facebook-sivuille kannattaa ehdottomasti laittaa vinkkiä, että tällaista toimintaa on tarjolla. Linkki jaettavaksi vaikka pienen kilpailun kanssa saa ihmiset liikkeelle.

4.7 Kouluttajat

Palokuntamaailmassa on yleistä, että samat aktiiviset ihmiset tekevät “lähes kaiken”. Pidemmän päälle tämä ei ole hyvä. Nimittäin kun ao. henkilöiltä puhti loppuu tai tulee muutto toiselle paikkakunnalle, niin mitäs sitten? Näin ollen tehtävien jakaminen on todella tärkeää. Tämä koskee myös nuoriso-osaston kouluttajia. Ei ole tarkoituksenmukaista, että nuoriso-osaston johtaja vastaa myös varhaisnuoriso-osastosta. Siihen kannattaakin valita ihan oma henkilö, jonka vastuulla on vain varhaisnuorisotoiminta; on kyseessä sitten kyseessä kokonaan oma osasto tai vain ryhmä. Näin ei kuormiteta yhtä ihmistä liikaa.

Apukouluttajina voi käyttää vanhempia nuoria, jotka saavat näin uusia haasteita ja motivaatiota jatkaa toiminnassa mukana, vaikka heillä olisi-kin jo pitkä taival takana palokuntaharrastusta aina varhaisnuorista asti.

Sekä nuorille että varhaisnuorille voisi olla omat kouluttajat tai ainakin niin, että mentäisiin vastavuoroisesti: tällä viikolla ollaan kouluttamassa varhaisnuoria ja ensi viikolla nuoria. Useissa palokunnissa harjoitukset pidetään samana iltana eli varhaisnuoret klo 17-18 ja nuoret klo 18-20. Tällöin kouluttajien ei tarvitse lähteä monena iltana palokunnalle.

Alussa varmasti kaikilla riittää intoa olla vaikka joka ilta palokunnalla, mutta pitää muistaa, että useat kouluttajat ovat myös jossain toisessakin palokunnan osastossa. Tällöin palokuntailtoja tulee useita viikossa. Mitäpä sitten, kun kouluttajat lähtevät armeijaan ja/tai opiskelemaan? Tämän vuoksi asioita tulee suunnitella myös eteenpäin, ei voida suunnitella vain yhtä vuotta kerrallaan.

Alussa varmasti kaikilla riittää intoa olla vaikka joka ilta palokunnalla, mutta pitää muistaa, että useat kouluttajat ovat myös jossain toisessakin palokunnan osastossa. Tällöin palokuntailtoja tulee useita viikossa. Mitäpä sitten, kun kouluttajat lähtevät armeijaan ja/tai opiskelemaan? Tämän vuoksi asioita tulee suunnitella myös eteenpäin, ei voida suunnitella vain yhtä vuotta kerrallaan.

Sisäinen- ja ulkoinen kouluttajakoulutus on erittäin tärkeää, niin tietojen päivittämisen, verkostoitumisen kuin oman jaksamisen ja motivaation kannalta.

Varhaiskasvatuslaissa (36/1973) määrätään, että yhtä ohjaajaa kohden saa olla seitsemän yli kolmevuotiasta lasta. Tämä on hyvä ottaa huomioon myös palokunnan nuorisotoiminnassa. Näin ollen, jos osastossa on kahdeksan nuorta, tarkoittaisi se kahta ohjaajaa.

4.8 Varusteet

Turvalliset ja laadukkaat varusteet ovat toiminnan a ja o. Varhaisnuorten kokoisille löytyy varusteita yllättävän hyvin eri toimittajilta, niin palotarvikeliikkeistä kuin työasuja myyvistä liikkeistäkin. Varusteiden hankinnassa on hyvä ottaa huomioon niiden käyttöikä, koska niiden tulee olla ennen kaikkea turvallisia. Varusteiden hankintaan voi saada myös avustusta, mm. Palosuojelurahastolta.

Kaksiosaiset takki ja housu -asut ovat monikäyttöisimmät. Niissä pystyy vaihtelemaan osia, jos nuori ei ole ns. standardikokoa. Housujen pituuksia pystytään myös säätelemään henkseleillä ja takkia kuromaan kasaan vyöllä. Varusteiden tulee olla sen verran reiluja, että niiden alle saa tarpeeksi lämmintä vaatetta pakkaskeleillä.

Varusteita kannattaa hankkia muutamat yli tarpeen, jotta osia voidaan vaihdella tarvittaessa. Koot alkavat yleensä 128 cm:stä.

Kypärien tulee olla leukahihnalla varustettuja harjoituskypäriä. Useissa malleissa on niskassa säätönapula, jolloin kypärät on helppo säätää jokaiselle sopivaksi ja napakaksi. Visiirillisiäkin malleja löytyy, jotka tietenkin suojaavat kasvoja hiekalta, lialta ja vedeltä.

Palokuntanuorille on olemassa omia vöitä. Joissain asuissa niitä ei tarvita, mutta kyllä ne on hyvä olla olemassa. Niillä saa hyvin kurottua mahdollisesti liian suurta takkia ja ne myös antavat tukea selälle.

Palokuntanuorille on olemassa omia vöitä. Joissain asuissa niitä ei tarvita, mutta kyllä ne on hyvä olla olemassa. Niillä saa hyvin kurottua mahdollisesti liian suurta takkia ja ne myös antavat tukea selälle.

Myös saappaita on saatavilla pieniä kokoja. Palokunnan käyttöön tarkoitettut saappaat ovat turvakenkiä. Useassa palokunnassa on se käytäntö, että saappaat tuodaan kotoa eli käytetään omia.

Käsineinä nuorilla käytetään usein ns. näppylähanskoja. Tietynlainen vedenpitävyys olisi kuitenkin hyvä olla ja talvipakkasella varmasti pieni vuorikin olisi paikallaan. Paras valikoima käsineitä löytyy rautakaupoista.

4.9 Kalusto

Varhaisnuoret käyttävät harjoitteluun samaa kalustoa kuin muukin palokunta, joten se täytyy muistaa varata myös varhaisnuorten harjoitusilloille. Yhteistyötä kannattaa tehdä myös pelastuslaitoksen sekä läheisten palokuntien kanssa esimerkiksi jonkin erityiskaluston kohdalla. Osa palokunnista on nimittäin saattanut erikoistua erilaisiin tehtäviin ja heillä saattaa olla niitä varten erikoiskalustoa, joten on hyvä ja hauskaa myös nuorille käydä tutustumassa tällaisiin toisissa palokunnissa.

Heti alusta asti on tärkeää opettaa varhaisnuorille myös kaluston oikeaoppinen käsittely ja huolto. Kalusto on kallista ja jotta se pysyy toimintakuntoisena mahdollisimman pitkään, tulee sitä osasta käsitellä ja huoltaa oikein.

Varhaisnuorille kelpaa hyvin myös käytöstä poistettu kalusto, kunhan se on toimivaa ja turvallista. Esimerkiksi vanhoista palonaruista voidaan leikata metrin pätkiä, joilla on helppo harjoitella solmuja. Vanhentuneet ensiapuvälineet voidaan käyttää haavojen sitomiseen ja muumioiden tekoon. (*Ohje kohdassa materiaalit)

Varhaisnuorille kelpaa hyvin myös käytöstä poistettu kalusto, kunhan se on toimivaa ja turvallista. Esimerkiksi vanhoista palonaruista

voidaan leikata metrin pätkiä, joilla on helppo harjoitella solmuja. Vanhentuneet ensiapuvälineet voidaan käyttää haavojen sitomiseen ja muumioiden tekoon. (*Ohje kohdassa materiaalit)

Jotta koulutustavat olisivat mahdollisimman monipuolisia, kannattaa käyttää apuna myös puuhavikkoja ja monisteita, joita saa mm. SPEKistä.

5. Toiminnan aloittaminen

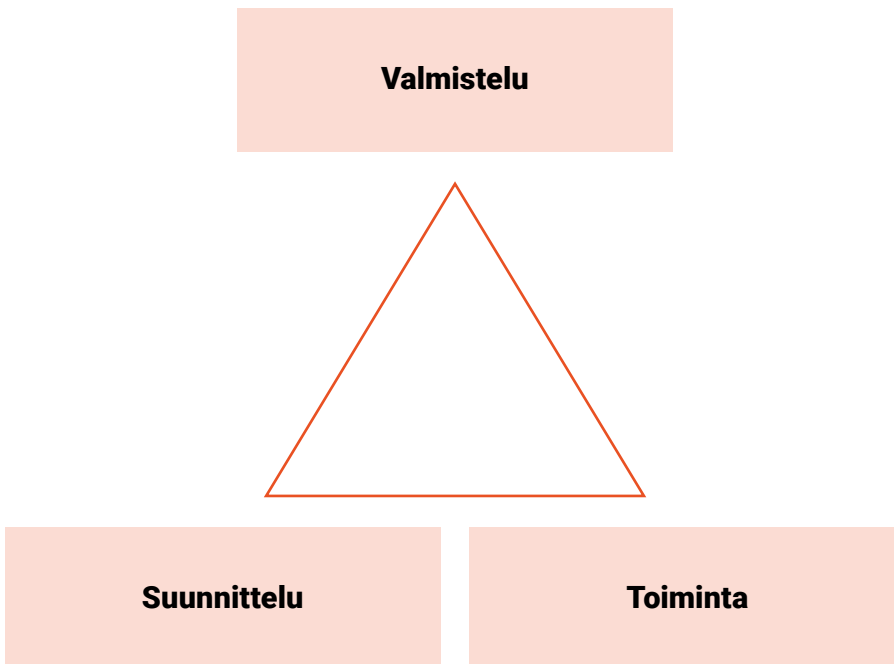
- 5.1 Opetusmenetelmät
- 5.2 Materiaalit
- 5.3 Koulutuskortti
- 5.4 HAKA-palokuntarekisteri
- 5.5 Harjoitusohjelman laatiminen

5.1 Opetusmenetelmät

Varhaisnuorisotoiminnasta kerrotteassa yleisin kysymys on, mitä näin nuoret voivat palokunnassa tehdä. Vastaus on todella helppo: ihan sitä samaa kuin nuoret ja aikuiset, pitää vain muistaa oikeanlaiset opetusmenetelmät eli tulee pohtia, millä tavalla 7–10-vuotias oppii ja sisäistää asiat.

Toiminnan suunnittelussa voidaan puhua kultaisen kolmion säännöstä:

5.2 Materiaalit

SPEKin Alkukurssi I:n ja II:n aiheet ovat hyvä pohja toiminnan suunnittelulle. Ajatuksena on, että varhaisnuorille voi hyvin kouluttaa muitakin aiheita kuin palokunta-aiheita, mm. kansalaistaitoja, erätaitoja, ensiapua, ryhmässä toimimista jne. Koulutusputki 7-vuotiaana palokuntaan tullessa on todella pitkä, etenkin jos ensimmäisinä parina vuonna käydään läpi vain palokunta-aihetta – mitä jää tämän jälkeen nuoriso-osaston tehtäväksi kouluttaa?

5.3 Koulutuskortti

Monet kouluttajat miettivät, miksi koulutuskorttia pitää täyttää. Koulutuskorttia ei itse asiassa tarvitse kukaan muu kuin harjoituksen järjestävä kouluttaja itse. Kun kouluttaja jäsentelee paperille aiheen, aikataulun ja kaluston, selviää hänelle samalla myös kouluttajatarve. Usein ajatellaan, että harjoituksissa ehditään tehdä sitä ja tätä, mutta kun aikataulun kirjoittaa paperille, se usein aukeaa paremmin ja huomaa, että ei aikaa olekaan ihan kaikkeen. Koulutuskortit on myös hyvä säilyttää vastaisuuden varalle. Miksi turhaan aina tehdä uusi jos aihe on sama.

Koulutuskortista tulisi selvittää seuraavat asiat:

- Koulutuksen aihe
- Koulutuksen järjestäjä
- Koulutuspaikka
- Kalusto
- Kouluttajien tarve ja tehtävät

Aikataulu

17.00	Kokoontuminen, ohjeistus
17.05	Pukeutuminen
17.15	Siirtyminen koulutuspaikalle
17.20	Kalustoharjoituksia
17.40	Kalusto autoon
17.45	Siirtyminen palokunnalle
17.50	Varusteet pois
18.00	Kotimatalle

Tästä esimerkkikoulutuskortista ilmenee hyvin se, että pukeutumiseen varhaisnuorten kanssa pitää varata reilusti aikaa. 10 minuuttia menee helposti eli itse harjoittelulle jää usein vain vajaa puoli tuntia. Siksi kannattaakin miettiä esim. siirtymisiä: onko se edes välttämättöntä vai voitaisiinko harjoitella palokunnan pihalla.

Koulutuskortit kannattaa laittaa jakoon myös muille varhaisnuoriso-osastoille, samalla saa omaankin osastoon uusia ideoita. HAKA-palokuntarekisteristä löytyy tulevaisuudessa valmiita koulutuskortteja harjoitusten järjestämiseen.

Perustiedot

Aihe		Käytettävä aika
Pääkouluttaja	Apukouluttajat	
Nuorten määrä	Opetusvälineet/materiaalit	
Harjoituksen käytännön toteutus esim. pienryhmiin jako		

Koulutussuunnitelma

Tavoitteet esim. Mitä nuori osaa koulutuksen jälkeen?

Tuntirakenne

Aika

Aloitus

-

-

-

Lopetus

Koulutuksen turvallisuus

Mitä riskejä harjoituksessa on ja kuinka niitä torjutaan?

Lataa pdf-tiedostona ↓

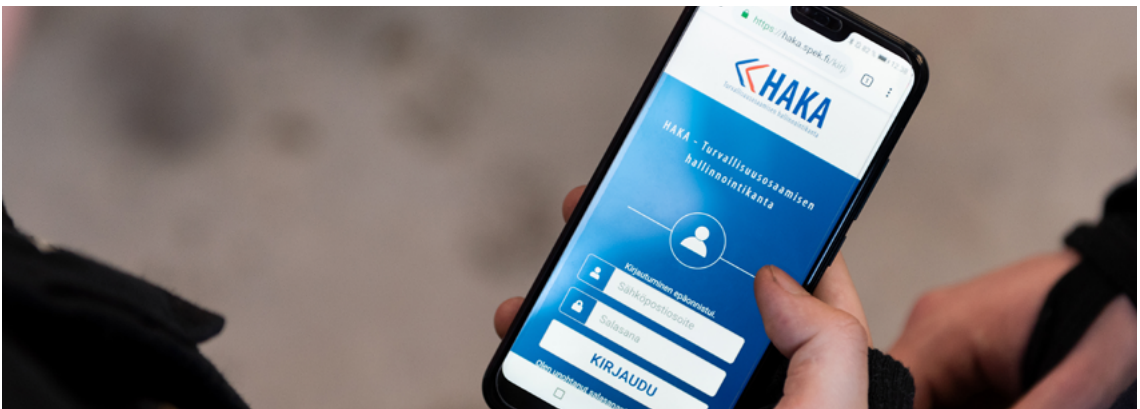
5.4 HAKA – Turvallisuusosaamisen hallinnointikanta

HAKA – Turvallisuusosaamisen hallinnointikanta on tehty hyödyttämään useita eri tahoja. Yksittäistä henkilöä, jonka mm. yhteys-, jäsen- ja koulutustiedot ovat rekisterissä. Koulutuksen järjestäjiä, jotka tekevät rekisteriin tapahtumat, kuten kurssit, joihin henkilö itse tai palokunta voi ilmoittautua. Pelastuslaitosta, joka saa raportteja palokuntien toiminnasta.

Rekisterin tavoitteena on se, että palokunnat kirjaavat kaiken toimintansa, jolla tuodaan näkyväksi pelastuslaitokselle, että palokunta tekee paljon asioita, joista ei makseta korvausta.

HAKAn tilastoja voi hyödyntää palokunnan eri toiminnoissa kuten:

- henkilöiden harrastustunnit ja muut tilastot aktiivisuudesta
- palkitsemisen harrastustuntimerkeillä ja vuosimerkeillä
- henkilöiden toiminnan palokunnassa eri tehtävissä
- rooleihin kirjatut tehtävät helpottavat ansiomerkkien hakua
- helpottaa juhluvuonna julkaistavan palokunnan historiikin laatimista
- suunnitella henkilöiden koulutuspolkua, joka hyödyntää palokuntaa, koulutuksen järjestäjää ja pelastuslaitosta

5.5 Harjoitusohjelman laatiminen

Varhaisnuori on varhaisnuoriso-osastossa keskimäärin 2-3 vuotta eli ikävuodet 7-10. Harjoitusohjelmat kannattaa suunnitella etukäteen mahdollisimman pitkälle. Tällöin pystytään ottamaan huomioon koulutuksen nousujohteisuus ja mielekkyys niin, että aina on jotain uutta, mutta myös vanhojen, tuttujen aiheiden kertausta. Harjoitusohjelmat kannattaa laatia kausittain eli kevät- ja syyskaudelle omansa.

Harjoituskausi tulee aloittaa varusteiden läpikäynnillä. Varhaisnuorten ikäiset kasvavat nopeasti, joten varusteet jäävät nopeasti pieniksi. Hyvä tapa on myös käydä kauden harjoitusohjelma läpi lasten vanhempien ollessa mukana. Näin hekin tietävät mitä tuleman pitää ja millaista toiminta varhaisnuoriso-osastoissa on. Samalla esitellään kouluttajat ja tullaan tutuiksi.

Uudet varhaisnuoret toivotetaan tervetulleiksi yleensä syksyllä. Tällöin ensimmäisellä kerralla kannattaa olla toiminnan ja tilojen esittely ja tutustuminen puolin ja toisin.

Vinkkejä harjoitusohjelmien laadintaan

- Vuodenajat on hyvä ottaa huomioon: syksyllä ja talvella järjestetään sellaisia harjoituksia, joita voidaan tehdä sisätiloissa. Ei ole tarkoituksen mukaista seistä vesisateessa tai jäädyttää varpaita paukkupakkasessa. Kevätauringon paistaessa taas on kiva lähteä suihkutuspuihin pihalle.
- Koulutuksen nousujohteisuus. Esimerkiksi joulun alla on hyvä harjoitella kynttilöiden ja tulitikkujen kanssa toimimista. Kuitenkin ennen kyseistä harjoituskertaa tulisi nuoren osata soittaa hätänumeroon, jos sattuisi vahinko. Hänen olisi hyvä myös tietää, kuinka palovaroitin toimii ja mihin se sijoitetaan.
- Hyvä on selvittää millaista toimintaa alueella ja valtakunnallisesti varhaisnuorille on, missä voitaisiin olla mukana. Varsinkin

viikonlopputapahtumista on hyvä tiedottaa hyvissä ajoin, jotta mahdollisimman monella on mahdollisuus osallistua.

- Pari kertaa vuodessa voi olla harjoituskerta, jolloin nuoret saavat itse suunnitella harjoituksen kulun.
- Kerran vuodessa voi tehdä retken/vierailun jonnekin. Pelastusalaan liittyviä kohteita on paljon, mm. pelastuslaitokset, museot, näyttelyt ja pelastuskoiratoiminta. Retken voi suunnata myös vaikkapa naapuripalokuntaan.
- Syys- ja hiihtolomat sekä mahdolliset arkipyhät tulee ottaa huomioon. Niiden aikana ei kannata järjestää harjoituksia. Kausi on hyvä aloittaa viikko koulun aloituksen jälkeen. Silloin on jo saatu pientä rytmiä arkeen eikä tule kerralla turhan paljon uusia asioita. Vastaavasti kausi kannattaa päättää viikkoa ennen koulun päätöstä, koska silloin on jo paljon juhlia ja päättäjäisiä.
- Lisäksi suunnittelussa tulee ottaa huomioon, onko kyseessä kaupunki- vai maaseutupalokunta. Kummassakin on erityispiirteitä, jotka on huomioitava.

6. Materiaali

- 6.1 Vinkkejä toimintaan
- 6.2 Aiheita viikkoharjoituksiin
- 6.3 Tutustumisleikkejä
- 6.4 Palokuntaan liittyviä leikkejä
- 6.5 24 tunnin harjoitus

6.1 Vinkkejä toimintaan

Seuraavassa muutamia käytännön vinkkejä varhaisnuorten harjoituksiin.

Varhaisnuorten kanssa toimittaessa on tärkeää pitää pilke silmäkulmassa. Toiminta ei saa olla liian vakavaa. Vaikka harjoitukset eivät menisi suunnitelmien mukaan, ei se haittaa.

Aina täytyy olla valmiina soveltamaan ja muuttamaan suunnitelmia. Jos kouluttajat huomaavat, että ryhmä on väsynyt ja levoton, on heidän turha yrittää saada tunnin tehokasta harjoitusta aikaiseksi. Näinä hetkinä voidaan leikkiä, pelata tai vaikka vain pötkötellä ja ru-patella. Letkua ehtii selvittää seuraavalla kerralla.

Tilanteessa, jossa vain yksi ohjaaja on vetämässä harjoituksia, voi laittaa nuoret kouluttamaan toisiaan eli he voivat tehdä vaikkapa pari-harjoituksia.

Joskus harjoitusten aikana saattaa tulla hälytys ja hälytysosasto vie näin ollen kaluston ja autot. Tällaisessa tapauksessa voidaan kaivaa esiin lautapelit ja piirustusvälineet ja pelailla ja piirrellä.

Rastikoulutus toimii myös hyvin. Sillä saadaan aikaiseksi yksilöllisempää koulutusta ja koulutustilanteesta rauhallisempi.

6.2 Aiheita viikkoharjoituksiin

Hyvää pohjaa viikkoharjoituksiin antavat Alkukurssi 1:n ja 2:n materiaalit. Varhaisnuorten harjoituksissa voidaan tehdä samoja harjoituksia kuin nuorten ja jopa hälytysosaston harjoituksissa. Ideoita harjoituksiin voi näin ollen etsiä esimerkiksi vanhoista koulutuska-lentereista. Hyvä on myös pitää mielessä, että varhaisnuorten ei tarvit-se osata kaikkea. Nuorilla ympäristön turvallisuusasiat ovat keskiössä. Toiminnan tulee olla myös tavoitteellista.

6.3 Tutustumisleikkejä

Kautta aloitettaessa on aina tärkeää tutustua uusiin tulijoihin ja saada ryhmä yhtenäiseksi. Se onnistuu parhaiten tutustumisleikeillä.

Leikki 1

Heitellään esim. muovista leikkikypärää ja laitetaan se päähän. Sitten kerrotaan nimi, ikä, lempiruoka, muita harrastuksia jne. Heitetään kypärä eteenpäin ja kysytään seuraavalta vastaavat tiedot. Käytössä voi olla myös lankakerä, jolloin narusta tulee pitää kokoa ajan kiinni. Näin saadaan hauska hämähäkinseitti, joka selvitetään.

Leikki 2

Mennään ringiin ja jokainen kertoo nimensä. Tämän jälkeen jokainen vuorollaan kertoo jokaisen ringissä olevan nimen.

Leikki 3

Yksi tai kaksi ryhmästä menee oven ulkopuolelle. Muut menevät ringiin, ottavat toisiaan käsistä kiinni ja laittavat itsensä solmuun irrottamatta käsiään. Oven takana olevien tulee avata solmu.

Leikki 4

Otetaan Post-it-lappuja tai maalarinteippiä, kirjoitetaan niihin eri ammatteja. Laitetaan jokaiselle yksi selkään. Jokainen saa esittää yhden kysymyksen per henkilö omasta ammatistaan. Vihjeiden perusteella tulee arvata mistä ammatista on kyse.

Leikki 5

Häröilyä-leikissä saa liikkua, mutta ei puhua minuuttiin. Hyvä harjoitus hiljaa olemiselle.

6.4 Palokuntaan liittyviä leikkejä

Jos jonain harjoitusiltana jää aikaa, on aina hyvä olla muutama leikki tai kisa takataskussa, jotta ei tule ns. tyhjää hetkeä. Joskus ryhmä voi olla todella väsynyt, eikä aiheen kouluttamisesta tule näin ollen mitään liian levottomuuden takia. Tällöin on hyvä olla muutama leikki varalla.

Leikki 1

Palokunta-aiheisia palapelejä löytyy pelikaupoista. Niiden lisäksi varastossa on hyvä olla myös kirjoja.

Leikki 2

Yksi on sairastunut ruttoon. Hän levittää sitä koskemalla mahdollisimman moneen. Sairastunut jää istumaan lattialle ja voivottelemaan. Sairastuneen pelastaa ambulanssi, joka koostuu kahdesta henkilöstä. He ottavat käsistä kiinni ja ottavat potilaan keskelle ja kuljettavat sairaalaan tehden koko ajan piipaapiipaa-ääntä. Sairaalaan päästyään sairas paranee ja on takaisin leikissä. Leikissä on myös poliisit, jotka yrittävät saada kiinni ruton levittäjää. He toimivat samalla periaatteella kuin ambulanssi eli huutavat puupaapuupaa. Kun he saavat ruton levittäjän kiinni, vievät he hänet vankilaan ja leikki päättyy.

Leikki 3

112-hippa. Yksi on hippa, joka yrittää saada muut kiinni. Kiinnijääneen voi vapauttaa kuka vain läpsyttämällä käsillä ”yks yksi kaksi”.

Lisää vinkkejä leikkeihin ja peleihin saa mm. Mannerheimin Lastensuojeluliiton sivuilta. Internetistä löytyy myös ohjelmia, joilla voi tehdä erilaisia täytettäviä väritystehtäviä, ristisanoja tai labyrinthtejä.

6.5 24 tunnin harjoitus

Yön yli -harjoitus paloasemalla on hauska tapahtuma niin nuorille kuin kouluttajillekin. Mukaan voi pyytää naisosastolaisia hoitamaan muonitusta ja hälytysosastolaisia kouluttamaan. Näin tutustutaan myös muihin palokunnan osastoihin ja osastolaisiin. Varsinkin silloin, jos nuorten kanssa on tarkoitus lähteä palokuntanuortenleirille tai kisoihin joissa yövytään, toimii yön yli -harjoitus loistavana harjoituksena yöpymiseen poissa kotoa. Monelle tämä voi olla ensimmäinen kerta, kun ollaan muiden kuin sukulaisten luona yötä. 24 h -harjoituksen voi rakentaa suunnilleen samalla rungolla kuin millainen palomiesten työvuoro voisi olla.

Lähteet

Toimitetut teokset

Suvi Almqvist (2007) Alkukurssi I. Helsinki: SPEK.

Suvi Almqvist (2007), päivitys Henna Järvensivu (2014) Alkukurssi II. Helsinki: SPEK.

Suvi Almqvist (2007) Nuoriso-osaston kouluttajakurssi. Helsinki: SPEK.

Verkossa julkaistut teokset

Eveliina Aalto-Kekäläinen, Toni Alatalo, Eija Holmberg-Lehto, Tiina Moisander, Piatta Rulja, Valtteri Tervala, Harri Viitasalo, Brita Somer-
koski (Yli Hyvä Juttu) & Virpi Hurula (2014) Kipinä – Palokuntanuor-
isotyön käsikirja. <http://www.spek.fi/loader.aspx?id=de48eb26-76f6-49df-9fcd-64a991179924>. Haettu 30.9.2015.

Reijo Vainikka (2000), päivitys Eija Holmberg-Lehto ja Timo Sovanen,
Kriisiviestintä-luvussa myös Helena Grönstrand (2013) Nuoriso-osas-
ton turvallisuusohje. [http://tiedostot.spek.fi/palokuntanuoret/Nuori-
so-osaston_turvallisuusohje2013.pdf](http://tiedostot.spek.fi/palokuntanuoret/Nuori-so-osaston_turvallisuusohje2013.pdf). Haettu 30.9.2015.

Suomen säädöskokoelma

Nuorisolaki (72/2006)

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (148/2014)
Varhaiskasvatustilaki (36/1973)

Internetsivut

www.adhd-liitto.fi

www.erilaistenoppijoidenliitto.fi

www.mediakasvatus.fi

www.mll.fi

www.partio.fi

www.spek.fi

www.spek.fi/ylihyvajuttu

www.sport.fi

Opas varhaisnuorten kouluttajille

Tavoitteena on, että oppaan luettuaan lukija tietää ja ymmärtää mitä asioita varhaisnuorisosisäön perustamisessa ja toiminnan toteuttamisessa tulee ottaa huomioon. Tavoitteena on myös herättää jokainen palokuntanuorten koulutukseen osallistuva kouluttaja ajattelemaan, miten varhaisnuorten kanssa ollaan ja toimitaan. Ajattelun kautta toivotaan koulutuksen laadun nousevan ja muodostuvan tasavertaiseksi sekä varhaisnuorten ikäisille sopivaksi.

Oppaan tarkoitus ei ole antaa yhtä ainoaa tapaa toteuttaa varhaisnuorisotoiminta palokunnassa, vaan tuoda esiin vaihtoehtoja ja esimerkkejä toiminnan toteuttamiseen.